

AŠ MANAU

Šiame numeryje:

**Koronaviruso pandemija:
Europos atsakas – p. 2**

Ekonominė krizė 2020 – p. 13

COVID-19 poveikis klimato kaitai – p. 21

Konkurso nugalėtojai – p. 27

Apklausa! – p. 28

Naujienlaiškį rengia

 VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Naujienlaiškį remia

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

KORONAVIRUSO PANDEMIJA: EUROPOS ATSAKAS

15min: „Europa tokios dramatiškos krizės neregėjo nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Šiandien Europos Sąjunga (ES) imasi priemonių“, - sakė Europos Parlamento pirmininkas Davidas Sassoli. Pasak jo, padėtis yra „tokia rimta, kad nė viena atskira Europos vyriausybė negalėtų tikėtis su tuo susitvarkyti pati viena“. EK išskyrė du pagrindinius uždavinius - „gelbėti žmonių gyvybes“ užtikrinant tinkamą medicinos atsaką epidemijos metu ir „gelbėti darbo vietas, įmones, ekonomiką“ nutraukiant griežto taupymo režimą. „Nuo šiandienos esminis žodis Europai yra „solidarumas“. Niekas neliks vienas ir niekas neveiks vienas“, - sakoma D.Sassoli pareiškime.

LRT: Kinijoje dar pernai metų gale prasidėjęs koronaviruso sukeltos ligos COVID-19 protrūkis ES užklupo netikėtai ir nepasiruošusią. Valstybės suskubo imtis vienašališkų veiksmų, kol ambicijas deklaravusi ES vadovybė lyderyste nepasižymėjo. LRT.lt kalbinti ekspertai sako, kad padėtį dar galima išgelbėti, bet daug žemyno gyventojų gali imti abejoti ES nauda krizės akivaizdoje.

15min: Italas politologas Stefano Braghioli, dėstantis Estijos Tartu universitete, papasakojo, kodėl Italijoje manoma, kad koronaviruso pandemijos akivaizdoje ES ją paliko vieną. Politologas tikino, kad egzistuoja atotrūkis tarp ES narių lūkesčių dėl Bendrijos atsako į krizę ir realybės, nes sutartys sprendimų teisę dėl piliečių apsaugos palieka nacionalinėms sostinėms. Pasak S.Braghioli, dėl pandemijos gali kilti grėsmė ES vienybei, o jei šalys narės nesusivienys, piliečiai gali imti dairytis į populistų ir demagogų pusę.

Delfi: Amerikiečių žurnalas „Foreign Policy“ (FP) rašo, jog Italijai koronaviruso akivaizdoje pagalbos nesuteikusi ES pasiūlė gėdingai. Anot straipsnio autorės Elisabeth Braw, nesuteikti medicininės pagalbos ir nepasidalyti atsargomis - mažų mažiausia neatsakinga. Bet pasaulis ne be gerų žmonių - tuštumą užpildė Kinija. Dar praėjusį mėnesį, kai COVID-19 pradėjo sparčiai plisti Italijoje, šalis kreipėsi pagalbos per Ekstremalių situacijų koordinavimo centrą. „Mes paprašėme tiekti medicininę įrangą, o Europos Komisija persiuntė apeliaciją valstybėms narėms. Bet tai neveikė“, - žurnalui FP sakė nuolatinis Italijos atstovas ES Maurizio Massari. ES valstybės narės, savo ruožtu, pačios susirūpinusios, kad nepritrūktų atsargų savo ligoninėms, pacientams ir medicinos personalui.

LRT: Nors kalbama, kad, atsidūrusi koronaviruso krizėje, ES prarado vienybę, anot Vilniaus politikos analizės instituto vyr. analitiko Mariaus Laurinavičiaus, reikėtų suprasti, kad minėtos situacijos suvaldymas nėra ES kompetencija. Pasak pašnekovo, susiklosčiusiai situacijai buvo nepasiruošusios visos nacionalinės vyriausybės. „Sveikatos apsauga yra valstybių kompetencija. Valdant minėtą krizę, ES nelabai ką galėjo padaryti, - pažymi M. Laurinavičius.

LRT: Koronaviruso protrūkį pasaulyje „nušviečia“ ir dezinformacija bei propaganda. Kol Kinija bando iš Uhan miesto plisti ėmusią COVID-19 ligą panaudoti kuriant teigiamą šalies komunistų partijos įvaizdį, prokremliški leidiniai skleidžia melagienas ir dezinformaciją, kad virusas sugriauš ES. Kaip rodo ES Strateginės komunikacijos Rytų kaimynystės šalyse grupės „EUvsDisinfo“ surinkti duomenys, prokremliškoje „žiniasklaidoje“ dezinformacijos apie koronavirusą daugėja.

Žinių radijas: Kaip Europa ir kaip Lietuva dorojasi su dezinformacijos apie COVID-19 banga? Pokalbis su Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje vadovu Arnoldu Pranckevičiumi ir iniciatyvos „Demaskuok.lt“ vyriausioju analitiku Algirdu Kazlausku.

LRT: Filosofo Gintauto Mažeikio komentaras: „COVID-19 gražino sienų vertę. Kartu su Berlyno siena buvo prakeiktos ir likusios ribos, manant, kad idealas yra atvirumas: madoms, susitikimams, kelionėms, turistams. Visas pasaulis virto atvirumo reklama. Koronavirusas pirmiausiai uždarė turizmą. Sienų kontrolė grįžo kaip išsigelbėjimo priemonė - kaip tam, kas saugo. Kontroliuojamos ribos žymimos ir įgalinamos visur: ne tik tarp šalių, bet ir tarp miestų, gatvių, kaimynų, net vienos šeimos narių. Sugrįžo atstumo - socialinės distancijos - vertės suvokimas. Kurtuazijai - mandagiam viliojimui reikalinga paslaptis ir atstumas. Mandagumas yra pagarbi socialinė distancija. Atgimusios sienos ir distancijos yra kitokios nei geležinė uždanga: jos yra rėčio pavidalo, pasirinktinai išleidžiančios ir įleidžiančios, todėl įgyja apsauginės membranos, supratingo stabdymo ir praleidimo funkciją.“

15min: Rašytojos, Nobelio premijos laureatės Olgos Tokarczuk komentaras: Mums atsivėrė liūdna tiesa: ypatingo pavojaus akimirka mąstymas tautų ir sienų atžvilgiu grįžta prie uždarmo ir išskyrimo kategorijų. Šioje sudėtingoje situacijoje išaiškėjo, kokia praktikoje silpna yra europietiškos bendruomenės idėja. Sąjunga atsisakė bendros kovos, krizės metu delegavusi sprendimus pačioms valstybėms. Manau, kad valstybių sienų uždarymas šiuo liūdnu metu tapo pačia didžiausia nesėkme - grįžo senasis egoizmas ir skirstymas į „mūsų“ ir „svetimieji“, tai, su kuo mes kovojome pastaruosius metus, tikėdamiesi, kad to daugiau nebebus. Virusų baimė automatiškai atgaivino paprasčiausią atavistinį įsitikinimą, kad dėl visko kalti pašaliečiai ir kad jie visuomet iš kažkur atneša grėsmę. Europoje virusas yra „atėjęs iš kažkur“, jis ne mūsų, jis svietimas. Lenkijoje visi atvykusieji iš užsienio tapo įtariamaisiais.

Žinių radijas: Ar ES pralaimi informacinį koronaviruso karą? Laidoje dalyvauja už aplinką, vandenynus ir žuvininkystę atsakingas Europos Komisijos narys Virginijus Sinkevičius ir Vytauto Didžiojo universiteto Filosofijos katedros profesorius Gintautas Mažeikis.

ManoEuropa: Europos Komisija, bendradarbiaudama su Europos Vadovų Tarybos pirmininku, pateikė Europos veiksmų planą, kuriuo siekiama palaipsniui atšaukti viruso valdymo priemones, kurių imtasi dėl koronaviruso protrūkio. Planas parengtas atsižvelgiant į Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro ir mokslo ekspertų grupės, teikiančios Europos Komisijai konsultacijas koronaviruso klausimais, ekspertines žinias.

Nors Europos veiksmų plane atsižvelgiama į kiekvienos šalies ypatumus, jame nustatomi šie pagrindiniai principai:

- Tinkamas laikas. Priimant sprendimą pradėti švelninti izoliaciją turėtų būti atsižvelgiama į šiuos kriterijus:
- epidemiologinius kriterijus, rodančius, kad ilguoju laikotarpiu ligos plitimas labai sumažėjo ir stabilizavosi;

Delfi: Konferenciniu skambučiu Europos Vadovų Tarybos lyderiai Ursula von der Leyen bei Charlesas Michelis ketvirtadienį ES vadovams pristatė Europos gaivinimo plano ir Daugiametės finansinės programos pasiūlymus, paskelbtus valstybių lyderiams balandžio 20 dieną. Septynerių metų daugiamečių finansinė programa kartu su nauju Europos ekonomikos gaivinimo planu, pasak Prezidentūros, turėtų tapti Bendrijos „Maršalo planu“, siekiant atkurti vidaus rinkos funkcionavimą ir garantuoti ekonomikos atsigavimą pasibaigus COVID-19 krizei. Europos ekonomikos atgaivinimo planas turi būti adekvatus COVID-19 sukeltos krizės dydžiui, o ES finansinė parama - pasiekama nedelsiant, sako prezidentas Gitanas Nausėda.

*Sekite svarbiausias ES naujienas, atsaką į koronaviruso pandemiją, Lietuvai aktualius europinius klausimus vienoje vietoje – **MANO EUROPA** – ir sužinokite įdomių dalykų!*

ES PRIEŠ COVID19: FAKTAI IR SKAIČIAI	ES PRIEŠ COVID19: FAKTAI IR SKAIČIAI
<p>AUSTRIJA, ČEKIJA, LATVIJA, LENKIJA, SUOMIJA, VOKIETIJA IR KT. ES ŠALYS</p> <p>PADĖJO 156 LIETUVOS PILIEČIAMS SUGRĮŽTI NAMO</p> 	<p>LIETUVA PADĖJO 400+ ES PILIEČIŲ</p> <p>IŠ DANIJOS, ESTIJOS, ISPANIJOS, LATVIJOS, LENKIJOS, VOKIETIJOS, INDONEZIJOS, P. AMERIKOS, TAILANDO IR VIETNAMO.</p> <p>SUGRĮŽTI NAMO IŠ</p>

EKSPERTO KOMENTARAS

Prof. Ramūnas Vilpišauskas

*Vilniaus universiteto
Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*

ES reakcija į koronavirusą

Koronaviruso sukelta pandemija yra globalus reiškinys. 2019 m. pabaigoje Uhane, Kinijoje, buvo nustatyti pirmi apsikrėtimo atvejai, o jau po kelių mėnesių maždaug pusės pasaulio gyventojų judėjimas buvo apribotas, daugelis ES šalių uždarė sienas, atšaukė lėktuvų skrydžius, apribojo žmonių susibūrimus ir įvairių paslaugų teikimą. Tokiam staigiam viruso plitimui nebuvo pasiruošusios nei ES institucijos, nei valstybės narės.

Papildomų sunkumų kilo ir dėl to, jog atskiros ES šalys skirtingu metu ir skirtingu mastu ėmėsi įvairių veiklų ribojimo, žmonių izoliacijos bei judėjimo per valstybių sienas apribojimų. Sveikatos apsauga yra valstybių narių kompetencijoje ir ES čia mažai ką sprendžia, tačiau mėgindamos apsaugoti savo piliečių sveikatą, valstybės narės ėmė ardyti tai, ant ko pastatyta ES – laisvą prekių, paslaugų, žmonių judėjimą. Tiesa, netrukus Europos Komisija pamėgino perimti iniciatyvą, paskelbdama gaires, kuriose rekomendavo kaip sumažinti tokių įvestų apribojimų ekonominę žalą bei bendrai valdyti pandemijos plitimą. Pradėti organizuoti įvairių ES šalių piliečių skrydžiai iš užsienio namo, atlaisvintos biudžeto ir valstybės pagalbos taisyklės, paskelbta apie finansinę paramą susiduriantiems su ekonominiais sunkumais ir nedarbu. Tačiau balandžio mėnesį Europos Komisija vėl buvo „nustumta į šalį“, kai atskiros ES šalys ėmėsi svarstyti apie įvestų apribojimų žmonių judėjimui ir verslui švelninimą taip pat nekoordinuotai, kaip ir įvedė juos.

Ši krizė dar kartą parodo apie ES tai, kas jau buvo matoma ir euro zonos bei migracijos krizių 2010-2015 m. metu. ES veikia lėtai, todėl dažnai yra kritikuojama už pavėluotą ir nepakankamą reakciją, valdant krizes. Tačiau lėtas veikimas pirmiausia yra susijęs su tuo, jog bet kokiems svarbesniems sprendimams priimti reikia 27 skirtingų valstybių sutarimo. O sutarti yra sudėtinga, ypač kai valdomos tokios kompleksinės krizės kaip dabar. Dėl tinkamiausių valdymo priemonių skiriasi ir sveikatos apsaugos ekspertų nuomonės, ir politikams sunku pasverti, kokio griežtumo priemonės reikalingos sveikatos ir gyvybių apsaugai, kai jų kaina yra užsidarantys verslai ir darbo netenkantys žmonės.

Tereikia pažūrėti, kaip skiriasi net tokių panašių šalių kaip Danija ir Švedija atsakas į koronaviruso užkrato grėsmę – Danija viena pirmųjų ėmėsi griežtų verslo ir žmonių judėjimo ribojimų, tuo tarpu Švedija apsiribojo tik rekomendacijomis. Nesutarimus galime matyti ir diskusijose tarp ES šalių dėl ekonomikos skatinimo priemonių, pavyzdžiui, vadinamųjų korona obligacijų arba Europos Stabilumo Mechanizmo lėšų panaudojimo sąlygų. Čia išlieka tos pačios skirtys tarp vadinamųjų Šiaurės šalių (Olandijos, Vokietijos, Austrijos, Suomijos), kurios atsargiai žiūri į bet kokią galimybę, kad jų mokesčių mokėtojams gali tekti dengti Pietų Europos šalių skolas, ir Pietinių valstybių (Italijos, Ispanijos, Prancūzijos), kurios, deja, labiausiai nukentėjo per visas svarbiausias pastarojo dešimtmečio krizes ir į kurias dėl didelio įsiskolinimo įtariai žiūri finansų rinkos. Neatsitiktinai Europos Centrinis Bankas daug greičiau priėmė sprendimus dėl ekonomikos paramos programų, nei kitos ES institucijos, kuriose daug sudėtingesnė kompromisų paieška tarp valstybių narių.

Tačiau toks įprastas ES reagavimo į krizę būdas rodo, kad veikiausiai neteisūs ir tie, kas suskubo prabilti apie ES griūtį, ir tie, kas ėmėsi skelbti, kad iš šios krizės ES išeis sustiprėjusi. Tiksliau būtų sakyti, kad ES sustiprės tiek, kiek jos valstybės narės pasimokys iš krizės valdymo patirties ir nuspręs, kaip veikdamos kartu, t.y. per ES institucijas, gali geriau apsaugoti savo šalių piliečius.

DIPLOMATO NUOMONĖ

Albinas Zananavičius

LR Užsienio reikalų ministerijos viceministras

- *Ką reiktų žinoti mokiniams apie ES institucijų pagalbą valstybėms narėms, taip pat Lietuvai, siekiančiai įveikti pandemiją bei jos padarinius?*

Suderintas ES atsakas, valstybių narių ryžtingas bendradarbiavimas ir geriausių bendrų sprendimų paieška yra "raktas" į sėkmingą COVID-19 sukeltų problemų suvaldymą. Jei šalys atsisakytų bendradarbiauti, būtų labai sunku sėkmingai kovoti su pandemija ir jos sukelta krize.

Koordinuoti veiksmai padėjo į ES sugrįžti šimtams tūkstančių kituose žemynuose įstrigusių ES piliečių. ES taip pat pasiūlė finansines priemones ir palankesnes taisykles tam, kad paprasčiau galėtume skirti lėšas skubiems sveikatos, socialinės apsaugos, verslo poreikiams (t.y. įsigyti medicinos priemonių, išlaikyti darbo vietas, o verslui - darbuotojus).

Labai svarbu paminėti pastangas per bendrus ES valstybių atliktus pirkimus užtikrinti, kad visose valstybėse ES narėse medicinos darbuotojai ir kiti žmonės būtų aprūpinti reikiama asmens apsaugos priemonių kiekiais ir laiku būtų skirtos lėšos įvairiems moksliniams tyrimams, padedantiems slopinti COVID-19 pandemiją, bei kurti nuo šio koronaviruso apsaugančią vakciną.

Suderinti ES veiksmai prisidėjo prie sveikatos krizės suvaldymo valstybėse narėse, tačiau tuo atsakas neapsiribojo. Ir toliau planuojama, kaip efektyviausiai bendrais veiksmais ir priemonėmis po krizės atstatyti ekonomiką.

- *Kaip Lietuvos diplomatai vertina ES teikiamą pagalbą?*

Lietuvos diplomatai ne tik vertina Bendrijos teikiamą paramą, bet aktyviai dalyvauja formuojant pagalbos priemones ir priimant sprendimus. Suprasdami, kokia netikėta visam pasauliui yra COVID-19 viruso sukelta krizė, mes buvome tie, kurie ragino imtis stipraus bendro ES atsako. Šiandien jau matome realius bendrų ES pastangų rezultatus, geruosius valstybių bendradarbiavimo pavyzdžius. Pavyzdžiui, Lietuva suteikė humanitarinę pagalbą - asmens apsaugos priemones - Italijai ir Ispanijai; mūsų šalies organizuotais skrydžiais į ES į savo kilmės šalis pargabenti ne tik Lietuvos, bet ir Danijos, Estijos, Ispanijos, Latvijos, Lenkijos, Vokietijos piliečiai.

Tačiau ES nesustoja: toliau vyksta derybos dėl įvairiapusių ir ilgalaikių mūsų Bendrijos valstybių narių socialinio - ekonominio atsigavimo - priemonių, kurios padėtų palengvinti ir įveikti visų valstybių narių patiriamus sunkumus. ES galimybės padėti valstybėms narėms išnaudojamos maksimaliai, tačiau mūsų, Lietuvos, užduotis - tinkamai panaudoti tas priemones, kad krizės sukelti neigiami padariniai būtų suvaldyti, o atsigavimas spartus. Siekiame ne tik išmokti krizės pamokas, bet ir po jos tapti dar stipresni.

EKSPERTO KOMENTARAS

Arnoldas Pranckevičius

Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje vadovas

Europos Sąjungai (ES), 27 valstybių klubui, turinčiam beveik 446 mln. žmonių, reaguoti žaibiškai staigiai į labai didelę ir netikėtą problemą yra sunku. Todėl natūralu, kad pačioje krizės pradžioje mes matėme lėtą reakciją ir koordinaciją tarp valstybių narių, buvo pakankamai nemažai chaoso uždariant sienas ir įvedant nacionalinius karantinus. Tuo metu galėjo pasirodyti, kad ES sekasi prastai reaguoti kovoje su šita pandemija. Tačiau tas pirmasis įspūdis labai greitai buvo paneigtas, ES narės greitai mobilizavosi ir pradėjo dirbti kartu. Lyginant su anksčiau išgyventomis krizėmis: 2008-2009 metų finansine krize, graikų skolų krize, ir Azijos krize 2015 metais, šįkart reakcija buvo žymiai greitesnė. Jau per pirmą savaitę buvo priimta daug svarbių sprendimų ir imtasi žingsnių europiniu lygmeniu.

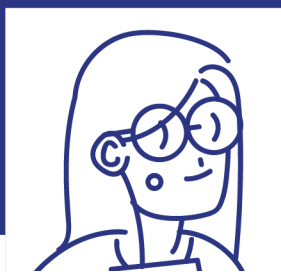
Pirmiausia, ES aktyvumas pasireiškė, padedant grąžinti namo valstybių piliečius, kurie įstrigo užsieny, kuomet užsidarė sienos ir sustojo transportas. Tai buvo sunki užduotis, bet ES su valstybėmis narėmis per 5 savaites bendromis jėgomis parskaudino 500 tūkst. žmonių. Nemažai tų skrydžių buvo finansuojami ES civilinės saugos mechanizmu, parskaudinta ES lėktuvais. Lietuva irgi solidarizavosi - ne tik padėjo savo piliečiams grįžti, bet parskaudino ir 400 kitų šalių piliečių. Taip pat pačioje pradžioje reikėjo labai greitai garantuoti laisvos prekybos nenutraukiamą veiklą, kad prekės judėtų laisvai ir pasiektų visas Europos vietas, kad maisto grandinės ir medikamentų eksportas nenutrūktų. Dėl to Europos komisija (EK) iškart, jau kovo vidury, įgyvendino Žaliųjų koridorių iniciatyvą, kuriais visuose Europos pasieniuose prekės gali judėti laisvai ir laukimo ilgis negali būti ilgesnis nei 15 min. Tai padėjo judėti ir prekėms, ir medikamentams, o dabar jau padeda judėti ir medikams, ir ligoniams. Nemažai valstybių naudojami galimybe dalintis solidarumu šioje krizėje, pavyzdžiui, Vokietija, Liuksemburgas, Prancūzija priėmė nemažą dalį Italijos pacientų savo ligoninėse, o vokiečių, rumunų medikai vyko į pačias Italijos ligonines padėti dirbti.

Šalia šių skubių svarbiausių darbų, imtasi ir ilgalaikės perspektyvos iniciatyvų. Čia svarbiausias sveikatos sektorius. EK iškart iš savo biudžeto skyrė 3 mlrd. eurų iš savo rezervo Skubios paramos priemonei, kuri finansuoja sveikatos sektorių visoje Europoje ir kuria bendras medicininių priemonių (nuo dirbtinių plaučių ventiliacijos įrangos iki apsaugos priemonių) atsargas Europos mastu, taip pat finansavo keturis bendrus sveikatos apsaugos priemonių pirkimus tam, kad valstybės narės galėtų ilgam laikui apsirūpinti priemonėmis, jei pandemija grįžtų.

Nors ateinantys keli metai bus tikrai sunkūs, bet galima tikėtis, kad atsigavimas bus greitesnis negu po 2008-2009 m. krizės. Pirma, esame labiau pasiruošę, turime naujų institucijų ir instrumentų, kurie leidžia spręsti skolų problemas, o eurozonai būti stabilesnei ir nepalikti nė vienos valstybės likimo valiai. Per ES dešimties metų istoriją šįkart sprendimai buvo priimti greičiausiai, tai rodo, kad ES šiandien yra stipresnė, vieningesnė ir turi didesnius finansinius išteklius.

Europa turi potencialo greitai išlipti ir greitai transformuotis į kitas ekonomikos sritis. Svarbiausia, nepalikti žmonių - išvengti padidėjusios atskirties ekonomine, išsilavinimo ir sveikatos apsaugos prasme tarp tų, kurie gyvena didmiesčiuose ir mažuose regionuose, kas nutiko 2008-2009 metais. Tie skirtumai iki šiol labai juntami daugelyje valstybių Vakarų pasaulyje ir jie stipriai sukrėtė valstybių pamatus, daug kur atvedė į valdžią populistines jėgas, paskatino Brexitą, JAV prezidento rinkimų rezultatus. Todėl šiandien svarbu nepalikti labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių ir kiek įmanoma stengtis, kad nepadidėtų skurdas ir nelygybė per tuos keletą metų.

ATGARSIAI FEISBUKE

Politologas Klaudijus Maniokas (kovo 13 d.)

Koronaviruso krizė jau tapo rimta. Ir tai ne vien dėl viruso, kuris iš tiesų yra naujas ir nenuspėjamas. Bet ekonominės ir socialinės krizės gylį pirmiausia lems valdžios atsako sumanymas ir proporcingumas. Krizė tampa save išpildančia pranašyste pirmiausia dėl drakoniškų vyriausybių apribojimų. Įdomu, kaip į krizę reaguoja atskiros ES narės. Ką matau - tai dar vieną skirtumą tarp Pietų ir Šiaurės. Italijos reakcija stipri, bet pavėluota. Panaši reakcija Ispanijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje. Visiškas uždarymas - mokyklos, universitetai, ribojama bet kokia socialinė interakcija. Labiausia griežta, net isteriška reakcija - Vidurio Europoje: Lenkijoje, Čekijoje ir ypač Slovakijoje, kur nedirbs net didieji prekybos centrai. Visos šios šalys paskelbė eksteremaliąją padėtį. Geriausiai valdomose šalyse - Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje, Suomijoje, Nyderlanduose - mažiausiai apribojimų ir isterijos. Mokyklos ten neuždarytos (nors patvirtintų koronaviruso atvejų skaičius Švedijoje - virš šešių šimtų), mažiau ribojami renginiai. Atsakas ten atrodo atsakingas, sumanus ir proporcingas. Dabar pasakykite, kurioje grupėje atsiduria Lietuva? Ir kodėl?

Politologas Linas Kojala (Kovo 20 d.)

Europos šalyse karantinas - ir būtinosios paslaugos - reiškia kiek skirtingus dalykus. Pavyzdžiui, Vokietija uždaro parduotuves, bet ne kirpyklas (apie tai šiandien kalbėjęs vyriausybės atstovas pabrėžė, kad klientui ir kirpėjui reikia laikytis deramo atstumo), tabako parduotuves ar sauso valymo valyklas; Ispanija neatsilieka ir neatsisako kirpyklų, o taip pat tabako parduotuvių; Prancūzijoje verda diskusijos dėl knygynų uždarymo teisingumo (Prezidentas E. Macronas per rekordinio populiarumo kreipimąsi į visuomenę pabrėžė būtinybę skaityti) - ir kylama į kovą su Amazon; Švedija reiškia atskirą nuomonę ir palieka viską, įskaitant restoranus, atvirus; Norvegai džiaugiasi, kad alkoholio monopolio šalyje vis dar gali pasidžiaugti šiais gėrimais - nuo karantino įvedimo vidutinis pirkėjo krepšelio turis išaugo nuo 2,2 iki 3 litrų.

Eurokomisaras Virginijus Sinkevičius (Kovo 17 d.)

Situacija Vokietijos-Lenkijos pasienyje parodė, kad ilgus metus atvirumą puoselėjusi Europa nebuvo pasirengusi visiškam uždarymui. Saugoti kiekvieno europiečio ir kiekvienos šalies narės piliečio sveikatą yra visų mūsų prioritetas, tačiau ES negali tiesiog užsišaldyti, judėjimas vis tiek bus. Klausimas, kaip mes jį valdysime. Pirmiausia, kalbu apie prekių judėjimą. Ne visi šiandien šalių narių pasieniuose užstrigę sunkvežimiai veža orą. Kai kurie jų pakrauti ne tik būtinais maisto produktais, bet ir medicinos, sveikatos priežiūros įranga. Galbūt dėl to šiandien kyla pavojus kai kurių pacientų sveikatai, juos prižiūrinčių gydytojų saugumui. EK jau yra paprašiusi šalių narių atverti žaliuosius koridorius prekių judėjimui.

Be to, vienomis rizikingiausių profesijų be medikų tapo transporto sektoriaus darbuotojai - sunkvežimių ir autobusų vairuotojai, traukinių mašinistai, lėktuvų įgulos, kurios nuolat yra tarp žmonių. Dabartiniai veiksmai pristabdė keliaujančių srautus, tačiau jų vis vien yra, todėl šiems žmonėms būtina užtikrinti kiek įmanoma didesnę saugumą.

Antra, ES šalys narės linkusios rūpintis savo piliečių sveikatos patikra. Ir tai prastas žingsnis kovojant su COVID-19. Sveikatos apsauga turi būti užtikrinta kiekvienam europiečiui kokioje ES šalyje jis bebūtų. Žmogus negali lipti į lėktuvą būdamas viruso nešiotoju, jis turi būti gydomas kaip įmanoma greičiau.

Lygiai taip pat žmonės, kurie patikrinami pasienyje ir yra identifikuojami kaip viruso nešiotojai, neturėtų būti tiesiog neįleidžiami. Jiems turi būti suteikta medicininė pagalba. Tai yra tiesiog žmogiška.

Trečia, ES vidinių sienų atsiradimas, ką šiandien daro Lietuva ir dalis kitų šalių narių, yra teisingas žingsnis. Tačiau patikros pasieniuose neturi tapti priežastimi žmonėms būti didelėse grupėse, spūstyse oro uostuose. Tai nėra apsaugos priemonė, tai pagrindinė priežastis, kodėl virusas plinta.

Būkime budrūs, saugokime ir gerbkime vieni kitus. Dėkokime mūsų atsidavusiems medikams, kurie šiandien stovi po pandemijos ugnimi. Dėkokime verslams, kurie nemokamai gamina maistą savanoriams, privačioms klinikoms ir viešbučiams, kurie siūlo patalpas, kad būtų galima atskirti pacientus. Dėkokime visiems ir kiekvienam, kurie šiandien kovoja dėl ateities.

Nepamirškime, įstatymų laikytis būtina, bet sudėtingiausios kovos dažniausiai laimimos žmogiškumu.

Visuomenininkas Taurimas Valys (kovo 23 d.)

VISIŠKAI RIMTAI dabar. Mano prognozė, kad ši precedento neturinti globali krizė baigsis iki 2020 II ketvirčio pabaigos, o pastebimai normalizuosis jau gegužę), vakcina bus IV ketvirčio pradžioje, tad visos sąmokslų teorijos, kad čia viskas tęsis metų metus yra pigios #attentionWhoreStiliaus isterijos beigi paikos manipuliacijos viešu dėmesiu. Po savaitės jau klinikiniai tyrimai prasideda. Svarbu pasauliui (bent jau Europai) permąstyti, kiek investuoti į sveikatos apsaugą, biotechnologijas ir kaip optimizuoti visus kitus kaštus (PVZ., mano įsivaizdavimu racionaliausia būtų steigti bendrą ES krašto apsaugą, atsisakant pavienių šalių gynybos sistemų, kuomet čekai saugosi nuo vokiečių, o olandai nuo belgų ar Liuksemburgo). Mums reikia naujų prioritetų ir bendradarbiavimo (apsaugos) formų. #korona #corona #koronaSTOP #newCooperationTrends

Politologas Linas Kojala (kovo 26 d.)

Dominuojantis naratyvas apie Rusiją ir Kiniją, kurios medikamentais ir kitomis priemonėmis padeda sunkumų patiriančioms Europos šalims, šiuo metu yra įgavęs pagreitį.

Nėra ko slėpti; Vakarų šalių solidarumas krizių akivaizdoje dažnai buksuoja. Šiuo metu aiškiai dominuoja siekis padėti sau patiems, o tik po to žvalgomasi į kaimyną. Būta incidentų, kurie gali nuvilti tuos, kurie tikisi solidarumo (stabdymai pasienio ruože ir pan.). Be to, pagalba ne iš šalių - tiems, kam jos taip reikia, - yra svarbi.

Bet neturėtume pasiduoti ir emocijoms, pamiršę tuos faktus, kurie joms prieštarauja ir piešia, kaip visada, daug įvairiapusiškesnę paveikslą.

- Prancūzija ir Vokietija į Italiją nusiuntė daugiau apsauginių kaukių, nei Kinija (vien šią savaitę Austrija ir Vokietija siunčia milijoną kaukių; Prancūzija - 200 tūkst. apsauginių kostiumų);

- Italija, Vokietija, Prancūzija, Liuksemburgas susitarė priimti viena kitos pacientus į savo ligonines;

- Prancūzija padėjo repatrijuoti 23 kitų ES valstybių piliečius, Belgija - 16, Vokietija - 8, Italija - 7, Latvija - 4. (@IsaacValeroEU);

- JAV kariuomenė teikia humanitarinę pagalbą Italijai, ypatingai Lombardijos regionui, medicinėmis priemonėmis, kita įranga (@USArmyEurope)

Publicistas Donatas Puslys (kovo 30 d.)

Ačiū, Norbertas Černiauskas, už puikiai sudėliotus akcentus:

„Šiomis neramiomis dienomis galime prisiklausyti daugybės kalbų apie eilinę ir dar vieną (dabar jau tikrai) Europos pabaigą. Tokios kalbos puikiai tinka pasitikrinti, kam europietiškas tėra tik Briuselio biurokratija ir struktūriniai projekčiukai, o kam unikali ir jau pustrėčio tūkstančio metų permąstoma bendrystė bei vertybė.“

„Pastarieji metai parodė, kad daliai Lietuvos visuomenės nepriimtini nei karo pabėgėliai (nes apsimetėliai ir galimi teroristai), nei darbo imigrantai iš Ukrainos ar Baltarusijos (nes vagia iš nedarbingųjų lietuvių darbo vietas). Be to, būkštauta, kad keli šimtai karo pabėgėlių arba keliasdešimt tūkstančių darbo imigrantų (net ir buvus jų poreikiui) galėjo tapti grėsme lietuvių apskritai. Tačiau dabar aiškėja, kad net ir iš londžiu ir norgių grįžtantys savi lietuviai nėra visuomet laukiami (nes ne visada grįžta tokie, kokių norisi).

ES reakcija į ekstremalią situaciją dėl COVID-19 pandemijos

Viruso plitimo apribojimas

LAIKINAS ES IŠORĖS SIENŲ UŽDARYMAS

Nebūtinių kelionių į ES apribojimas

SIENŲ VALDYMAS

Žaliųjų koridorių įvedimas būtiniams prekėms

RIZIKŲ ES GYVENTOJAMS VERTINIMAS

Vykdoma Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC)

SAVAITINIS KOORDINAVIMAS

Tarp ES ekspertų ir valstybių narių įgyvendinant integruotą politinės krizės sprendimą

Medicininės įrangos tiekimo užtikrinimas

Bendri viešieji pirkimai

- apsauginės priemonės
- ventiliatoriai
- testavimo rinkiniai

ES piliečių saugumo mechanizmas

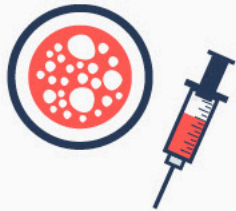
- Medicinos personalo dislokavimas ir priemonių diegimas šalims, kurioms trūksta
- Naujas bendras Europos greitosios medicinos pagalbos priemonių rezervas
- Reagavimo į ekstremalias situacijas koordinavimo centras koordinuoti paramą 24/7

Reguliavimas pagrindinių prekių eksporto iš ES

Gamybos didinimas Europos pramonės dėka

Tyrimų dėl gydymo ir vakcinų skatinimas

TYRIMŲ FONDAI IR FINANSINĖ PARAMA
gydymo ir vakcinų vystymui

€220 MLN.

COVID-19 DUOMENŲ PLATFORMA

greitam turimų tyrimų duomenų rinkimui ir dalijimuisi jais

LĖŠOS MAŽOMS-VIDUTINĖMS ĮMONĖMS IR STARTUOLIAMS

inovatyviems sprendimams

€164 MLN.

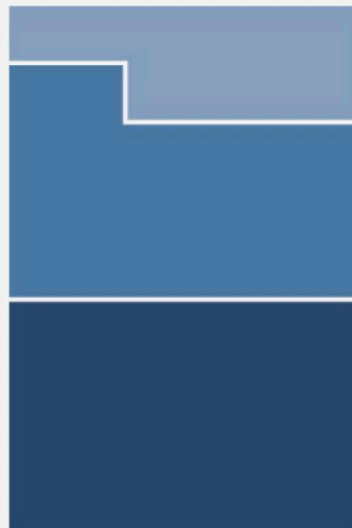

Darbo vietų, verslo ir ekonomikos rėmimas

€540 MLRD.

Paramos paketas darbo rinkai, verslams ir valstybėms narėms

€100 MLRD.

Parama siekianti sumažinti nedarbo riziką krizinėje situacijoje (SURE)

€200 MLRD.

Visos Europos garantijų fondas paskoloms įmonėms (Europos investicijų bankas)

€240 MLRD.

Parama valstybėms narėms dėl pandemijos krizės (Europos stabilumo mechanizmas)

€3.1 MLRD.

Papildomas ES biudžetas reagavimui į krizę

€37 MLRD.

Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva

- **VALSTYBINĖS PAGALBOS PRIEMONĖS** verslams ir darbuotojams
- **PALENGVINTOS FISKALINĖS TAISYKLĖS** valstybės narėms

€750 MLRD.

Europos Centrinio Banko obligacijų pirkimo dėl pandemijos programa

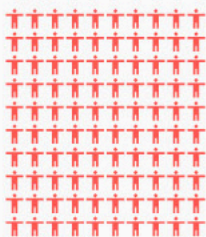
€800 MLRD.

ES Solidarumo fonas visuomenės sveikatos krizės valdymui

- **STRUKTŪRINIAI FONDAI** lengvesni pervedimai tarp fondų ir regionų

Pagalba ES piliečiams, įstrigusiems užsienyje

500 000+
sugrąžintų ES piliečių

Kova su dezinformacija

**PRIŠINIMASIS
KLAIDINANTIEMS**
naratyvams apie virusą

savalaikis

skaidrus

pagrįstas faktais

komunikacija

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

Pasidalinkite nuomonėmis ir padiskutuokite:

1. Ką apie ES atskleidė netikėtai užklupusi pandemija?
2. Ar sutinkate su Klaudijaus Manioko nuomone, kad naujosios ES šalys narės reagavo į viruso grėsmę per stipriomis priemonėmis? Kaip vertinate Lietuvoje taikomas priemones virusui stabdyti?
3. Jūsų nuomone, šis iššūkis, kuris turės neigiamas ekonomines ir socialines pasekmes ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje, sustiprins ES kaip bendriją ar susilpnins?
4. Būdami ES piliečiais, ar esate patenkinti ES atsaku krizės akivaizdoje? Kokie yra Jūsų lūkesčiai ?
5. Kaip žinote iš ES pasitraukė Jungtinė Karalystė, daug kur šalyse narėse į Parlamentus pateko ES narystei nepritarančios partijos. Kokia, Jūsų nuomone, šio politinio bloko perspektyva? Kaip manote, ar bus ES po dvidešimt metų ir, jei taip, kokia? Padiskutuokite, pasitelkdami argumentus.

EKONOMINĖ KRIZĖ 2020

BNS: Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda interviu sakė: „Europos Vadovų Taryba, ES institucijos yra pasirengusios suteikti visą būsimą veiksmų laisvę, nes koronaviruso protrūkio grėsmė ekonomikai puikiai suvokiama tarp ES lyderių. Pastarieji du susitikimai didele dalimi buvo skirti ne tik medicininiams pasekmėms, bet ir ekonominiams viruso pasekmėms analizuoti ir kartu parengti tinkamas priemones.

Jas įvardinčiau kaip dviejų grupių priemones. Pirmą - tai pinigų politikos priemones, už kurias atsakingas Europos centrinis bankas ir jos vadovė Christine Lagarde. Tikrai yra numatytos priemonės, kurios padidins bankų likvidumą ir kartu pinigų kiekį apyvartoje, kad galima būtų lengviau kredituoti smulkiąsias bei vidutines įmones pirmiausia ypatingai tuose sektoriuose, kurie yra labiausiai pažeisti. Taip pat yra numatyti palengvinimai arba tam tikri varžtų atpalaidavimai, susiję su valstybės parama verslui, nes normaliomis aplinkybėmis tai yra pakankamai kontroversiškas dalykas, kartais prieštaraujantis konkurencijos principams. Šiandien čia yra kur kas daugiau lankstumo. Trečia - augimo ir Stabilumo paktas ir jo reikalavimai. Šiandien mes nebegalime gulėti toje Prokrusto lovoje, kurią numato stabilumo ir augimo paktas, tad dabar turime visus patikėjimus, kad valstybės gali eiti į didesnio skolinimo programas, daugiau skolintis, didinti viešąsias išlaidas ir numatyti tam tikrus mechanizmus, kurie kompensuotų neišvengiamą valstybės biudžeto pajamų sumažėjimą, nes įžengiame į visai kitą ekonominės raidos stadiją.“

Verslo žinios: Europos Centrinis Bankas imasi priemonių gelbėti euro zonos ekonomikai nuo koronaviruso. Palūkanos nenukirptos, tačiau imasi įgyvendinti keleriopų lengvatinio finansavimo operacijų, plečiama turto supirkimo programa.

Delfi: EK vadovė Ursula von der Leyen kovo 20 d. pranešė, kad ES valstybėms bus papildomai sušvelninti reikalavimai dėl biudžetų, siekiant sumažinti koronaviruso pandemijos padarinius šalių ekonomikoms. Pasak jos, „tai reiškia, kad nacionalinės vyriausybės gali įlieti į ekonomiką tiek (lėšų), kiek joms būtina“.

Bernardinai: VU TSPMI dėstytojo Simono Algirdo Spurgos komentaras: „Banali realybė: koronavirusas, kaip ir bet kuri kita panašaus masto tragedija, verčia imtis veiksmų ir reformų, kurios dar taip neseniai atrodė beprotiškos ir jokių būdu neįgyvendinamos. Euro zonai, o kartu ir Lietuvai, atsirado šansas sustiprinti visos pinigų sąjungos ekonomikos ir finansų sistemos pamatus - ir iš krizės išeiti stipresniais. Pasiūlymas - jungtinė visos euro zonos skolos emisija - iš stalčiaus bus ištrauktas. Kada, jei ne dabar?“

LRT: Nors suvaldant koronaviruso krizę Europoje matoma Kinijos parama, ekspertai teigia, kad tai tėra šios šalies bandymas situaciją išnaudoti tarptautinės galios stiprinimui. „Humanitarinė pagalba yra tik įrankis kokiems nors Kinijos tikslams“, - teigia Vilniaus politikos analizės instituto vyr. analitikas Marius Laurinavičius. Kaip skelbta, Lietuva gavo paramos iš Kinijos - dešimtys tūkstančių medicininių kaukių ir pirštinių. Krovinį apmokėjo Kinijos prekybos rūmai.

Delfi: Kovai su koronaviruso protrūkio ekonomiais padariniais ES imasi aibės priemonių. Pavyzdžiui, naujoji 37 mlrd. eurų vertės iniciatyva Lietuvai jau numato 1,487 mlrd. eurų. Tačiau tai - tik lašas jūroje, palyginti su visa beveik 2 trln. eurų ekonomine intervencija, jau spėta praminti naujuoju Maršalo planu.

Verslo žinios: Kristalina Georgieva, Tarptautinio valiutos fondo (TVF) vadovė, teigia, kad koronaviruso pandemijos ekonominės pasekmės yra gerokai didesnės nei sukėlė finansų krizė 2008 m. Pasak K. Georgievos, susidariusi padėtis, tai „juodžiausia žmonijos valanda“, kelianti grėsmę visam pasauliui. Ypač pažeidžiamos besivystančios šalys, iš kurių per pandemijos įkarštį pasitraukė 90 mlrd. USD kapitalo.

Delfi: Europos centrinio banko pirmininkės Christine Lagarde komentaras: „Šią krizę nulėmusios priežastys nėra panašios į finansų krizes ar tradiciškai suprantamą ekonomikos nuosmukį sukeliančias priežastis. Staigus ekonominės veiklos sulėtėjimas - tai neišvengiamo sprendimo prašyti visų likti namuose pasekmė. Todėl būtina imtis priemonių ir užtikrinti, kad gyvybingos įmonės neužsidarytų, o samdomieji darbuotojai neprarastų darbo laikinoje krizėje, už kurią jie nėra atsakingi. Siekdami išvengti ilgalaikės žalos, turime „sustabdyti

ekonomiką“, kad jos būklė išliktų kuo panašesne į buvusią iki protrūkio. Tai galima padaryti įvairiais būdais. Vienas jų - įgyvendinti vyriausybės programas užimtumui trumpuoju laikotarpiu paremti. Kitas - mobilizuoti bankų sistemą, kad ji aprūpintų įmones apyvartiniu kapitalu ir šios galėtų mokėti darbuotojams atlyginimą ir apmokėti sąskaitas. Kadangi euro zonos ekonomika pagrįsta bankų finansavimu, palengvinus kredito srautų sukūrimą likvidumą galima greitai nukreipti ten, kur ekonomikoje jo reikia labiausiai.“

Verslo žinios: Tarptautinė prekyba dėl koronaviruso COVID-19 pandemijos nuseko ir ją gali ištikti panašus nuosmukis, koks buvo 1930 m. - per vadinamąją didžiąją depresiją, skelbiama Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) apžvalgoje. Ženevoje įsikūrusi už pasaulio prekybos priežiūrą atsakinga organizacija teigia, kad net pagal optimistinį scenarijų, pasaulio prekyba šiemet sumažės 13% – tai didesnis nuosmukis nei per 2008-2009 m. finansų krizę. Tačiau, yra ir dar niūresnių prognozių, pagal kurias prekyba gali sumažėti 32%, panašiai kaip 1929-1932 m. laikotarpiu.

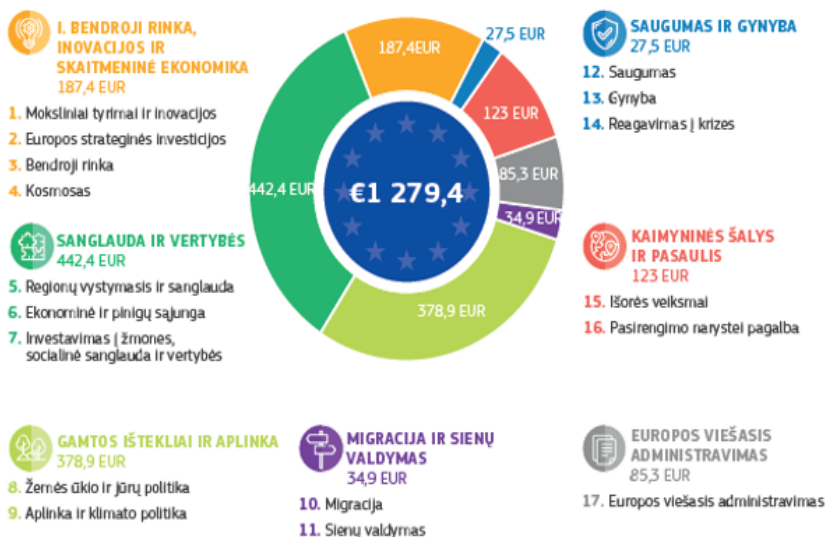
Delfi: Su koronaviruso krize Lietuva tvarkėsi gana chaotiškai. Nors užsikrėtusių virusu statistiniai duomenys galėtų džiuginti, situacija neblogai valdoma, tačiau pagalba verslui itin stringa. O tai gali nuvesti net iki „laidotuvių maršo“. Taip valdančiųjų kova su pandemija vertina Europos Parlamento iš Lietuvos nariai.

15min: Nesutariantys ES lyderiai ketvirtadienį dar vienu žingsniu priartėjo prie koronaviruso pandemijos nuniokotos Bendrijos ekonomikos gaivinimo plano, Europos Centrinio Banko (ECB) vadovei perspėjus, kad būtina skubiai imtis veiksmų. Po kelias valandas trukusių derybų lyderiai susitarė įpareigoti Europos Komisiją iki gegužės 6-osios parengti planą, kuriuo būtų įvertinti Europos ekonomikos poreikiai ir priemonės jai pataisyti.

15min: Politologo Ramūno Vilpišausko komentaras: „Ši krizė vis dar gali tapti galimybe ES iš esmės peržiūrėti bendro biudžeto struktūrą tiek išlaidų, tiek įplaukų pusėse. Tai reikštų atsisakyti neefektyvių ir socialiai neteisingų persikirstymo programų, pavyzdžiui, žemės ūkyje, sutelkti lėšas į tas sritis, kur ES finansavimas kuria papildomą vertę ir prisideda prie jos tikslų įgyvendinimo (bendrąją rinką įtvirtinančių infrastruktūros jungčių, išorės sienų apsaugos, mokslinių tyrimų, pandemijų ir kitų rizikų bendro valdymo finansavimo), gerbiant subsidiarumo principą, taip pat išskaidrinti mokėjimo į ES biudžetą taisykles, supaprastinant jo šaltinius. Kol kas tikimybė, kad ši krizė nebus iššvaistyta, atrodo gana menka.“

2021-2027 m. ES biudžetas

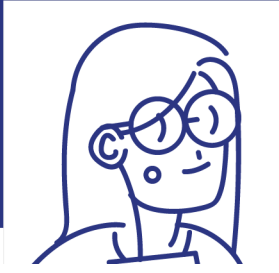
mld. EUR, dabartinėmis kainomis

Derybų tvarkaraštis:

- 2018 m. gegužės 2 d. - pateiktas EK pasiūlymas (*schema kairėje*)
- Nuo to laiko bandymai susitarti nebuvo sėkmingi.
- Pirmosios vadovų derybos vyko 2020 m. vasario 20 d., susitarti nepavyko.
- Tolesnis derybų procesas nežinomas. Laukiama atnaujinto EK pasiūlymo (balandžio pab.), kuriame būtų atsižvelgta į COVID-19 pasekmes.

ATGARSIAI FEISBUKE

Like + Follow Message

Filosofas Paulius Gritėnas (kovo 16 d.)

Filosofija toks jau dalykas, kad populiarumą susigražina sudėtingais laikais.

Štai ir dabar turime pakankamai rimtą moralinę dilemą, kurios negali išspręsti nei politologai, nei sociologai, nei ekonomistai, nei psichologai. Jos, žinoma, negali išspręsti ir filosofai, bet jie gali suteikti kontekstą ir paaiškinti, kodėl formuluojame tokius klausimus ir galimus atsakymus arba koks tokios dilemos moralinis krūvis.

Dilemos esmė paprasta: ar renkamės stabdyti nuolatiniu ekonominiu augimu paremtą sistemą ir mesti visus pajėgumus hipotetinių mirčių suvaldymui bei sveikatos sistemos išsaugojimui nuo perkaitimo, ar renkamės susitaikyti su galimai didesne mirčių statistika, bet išsaugoti didesnę ekonominę ir socialinę visuomenės stabilumą.

Vienoje pusėje galimos žmonių mirtys, kitoje - galimi bankrotai ir labai sudėtingos gyvenimo sąlygos finansiškai ir socialiai pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms.

Toks būtų šios savaitės klausimas, kuriam laiko apmąstyti turime daug, bet alternatyvai gali būti jau per vėlu.

Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje (kovo 20 d.)

„Šiandien turim pasirūpinti savo ekonomika. Koronaviruso protrūkio padariniai mūsų ekonomikai dramatiški. Paveikta dauguma sektorių. Žinau, kokią naštą dėl to patiriate. Izoliacija, viešo gyvenimo apribojimas yra reikalingi viruso protrūkiui suvaldyti. Tačiau kartu tai labai stabdo mūsų ekonomiką.

Praeitą savaitę sakiau, kad mes teiksime visokeriopą paramą europiečiams ir Europos ekonomikai. Šiandien džiaugiuosi galėdama pasakyti, kad tai padaryta.

Vakar patvirtintos valstybės pagalbos taisyklės yra lanksčios kaip niekad. Tai pagelbės jūsų įmonėms ir padės išsaugoti jūsų darbo vietas. Dabar jūsų vyriausybės gali skirti pinigų daugybei dėl šio staigaus sukrėtimo nukentėjusių įmonių. Viešbučiams, restoranams, transporto kompanijoms. Mažoms įmonėms, kurias, negavus paramos, tektų uždaryti. Šiandien pradėdame taikyti bendrą nukrypti leidžiančią išlygą. Tai nauja, lig šiol niekada netaikyta priemonė. Taigi šalių vyriausybės gali ekonomikai skirti tiek pinigų, kiek mano esant reikalinga. Kad jos galėtų tai padaryti, sušvelninome biudžeto taisykles.

Taip pat noriu pasidžiaugti ryžtingais veiksmais, apie kuriuos šią savaitę paskelbė Europos Centrinis Bankas. Tai gerokai sustiprina mūsų pajėgumus, reikalingus Europos ekonomikai paremti. ES biudžetas savo vaidmenį atliks. Bus skirta 37 mlrd. EUR paremti sveikatos priežiūros sektoriui bei įmonėms ir darbo vietoms išsaugoti. Ir mes padarysime dar daugiau. Kad per šią krizę paremtume jus ir jūsų šeimas.“

Žurnalistas Edgaras Savickas (kovo 22 d.)

Ką gi, netrukus prasidės dar viena koronagyvenimo savaitė, kurioje ieškosime atsakymų į daugybę naujų klausimų.

Pavyzdžiui, ar Lietuvoje irgi turėsime „sraigtasparnio pinigų“ (past. ekonomisto Miltono Friedmano sugalvota koncepcija, kuomet ekonomikos aktyvumas skatinamas perduodant pinigus tiesiogiai namų ūkiams) programą? Gal ji bus visos euro zonos mastu? Ar tai sukels infliaciją? Ar tikroji krizė prasidės, kai centrinis bankas dėl to pakels palūkanų normas? Kokia apskritai turi būti ekonominė politika karo (su virusu) sąlygomis?

O kada imsime svarstyti, ar karantino pratęsimas nekenkia labiau, nei jo nutraukimas? Kol kas visi gana klusniai laikosi nurodymų - kas bus, kai kantrybė baigsis? Ar valstybės pareigūnai produktyviai išnaudos piliečių suteiktą laiką?

Kurios įmonės bus priverstos mažinti atlyginimus? Kiek darbuotojų sutiks išeiti „savo noru“? Kiek verslininkų sunkumų akivaizdoje parodys savo tikrąją prigimtį? Ar Gabrielius Landsbergis kada nors atblokuos mane feisbuke?

Ar iš tikrųjų gyvenimas nuo šiol bus „prieš“ ir „po“ viruso? Kaip dėl to pasikeis dominuojančios ideologijos? Ar Kinija laimės prieš JAV? Ar progresyviajai kairei ateina galas? Bus daugiau nacionalizmo, mažiau tarptautinės prekybos, migracijos? O gal viskas grįš į senas vėžes? Pamatysim, o kol kas laikomės socialinės distancijos.

Ekonomistas Žygimantas Mauricas (balandžio 6 d.)

Kinijos būsto rinkos statistika sufleruoja ko galima tikėtis Lietuvoje po maždaug dviejų mėnesių (t.y. jei susidorosime su koronaviruso epidemija iki gegužės 19 dienos):

Vasaris (Lietuvos atitikmuo: Balandis): Sandorių skaičius Kinijoje siekė vos 14% įprasto lygio, nes gyventojams rūpėjo ne NT pirkimas, o kova su viruso epidemija (pvz. kitų stambių pirkinių pardavimai taip pat ženkliai krito pvz. automobilių pirkimai Kinijoje vasario mėn. sumažėjo 79%)

Kovas (Lietuvos atitikmuo: Gegužė): Sandorių skaičius nuosaikiai pradėjo kilti, tačiau vis dar tesiekė 55% įprasto lygio. Epidemijos grėsmė ženkliai sumažėjo (naujų atvejų skaičius nukrito žemiau 100), tačiau pardavimus stabdė išaugęs ekonominis neapibrėžtumas.

Balandis (Lietuvos atitikmuo: Birželis): Sandorių skaičius toliau nuosaikiai auga, tačiau augimo greitis lėtėja, tad, tikėtina, kad balandžio mėn. rezultatas vis dar bus ~20% mažesnis nei įprasta.

Gegužė ir birželis (Lietuvos atitikmuo: Liepa-rugpjūtis): Sandorių skaičius, tikėtina, liks mažesnis nei įprastai, tad visą pirmąjį 2020 metų pusmetį Kinijos būsto rinką kankins koronaviruso epidemijos pagirios...

Lietuvoje, mano manymu, tokio scenarijaus galime tikėtis geriausiu atveju, nes ES labiau nei Kinija nukentėjo nuo koronaviruso tiek atvejų skaičiumi, tiek ekonomine prasme pvz. ES jautrūs karantinui paslaugų, turizmo, aviacijos sektoriai sudaro didesnę BVP dalį nei Kinijoje. Tad būsto rinkos aktyvumas į savo vėžias Lietuvoje, tikėtina, sugrįš tik rudenį.

p.s. įdomu tai, kad Kinijoje būsto kainos vasario mėn. nenukrito (kovo mėn. statistikos dar nėra), tad koronaviruso epidemijos poveikis tik sumažino rinkos aktyvumą, bet nesumažino būsto kainų (kainų augimas, tiesa, sulėtėjo). Tai galima paaiškinti tuo, kad jei vyrauja lūkesčiai, kad epidemija yra tik laikinas nesklandumas, pardavėjai nėra linkę mažinti kainų (visgi, jei aktyvumas ir toliau negrįš į įprastą lygį ilgesnį laiką, tam tikra kainų korekcija turėtų būti)

Filosofas Povilas Aleksandravičius (balandžio 7 d.)

Visi nerimauja, kad žlunga ekonomika. Kalbėkime tiksliau: žlunga dabartinis ekonominis modelis, pagrįstas vartotojiškumo mechanizmu ir iškastine energetika. Ar ši krizė nėra puiki proga, išprovokuota mūsų nusiaubtos gamtos, pagalvoti apie kitokią ekonomišką-socialinį modelį? Nejaugi pasibaigus karantinui, norime grįžti į tą patį gyvenimą, gaivinti tą patį modelį, kurį po kelių metų vėl sugriauš kita krizė, kitas karas, kitas virusas, o mes ir vėl prarasime darbus, santaupas, namus? Technologijos (žalioji atsinaujinanti energetika, dirbtinis intelektas, daiktų internetas, 3D spausdintuvai, etc.) galėtų tapti įstabiu įrankiu, kuriant tokią ekonomiką, kuri nebūtų pagrįsta baime netekti pragyvenimo minimumo ir iš šios baimės kylančiu sutikimu vergauti visokiems turtus besikraunantiems dėdėms. Ar ši krizė nėra proga susimąstyti apie tokį socialinį-ekonominį modelį, kuris sukurtų sąlygas mūsų kūrybingumui skleistis, o ne tenkintų dirbtinus poreikius, kuriais patys širdyje šlykštims? Virusas sugriovė gyvenimą? Trapus jis buvo. Kurkime solidesnį!

Ekonomistė Laura Galdikienė (balandžio 8 d.)

Kad kai kurios paslaugos dar ilgai negrįš, tai aišku. Tačiau privalu kalbėti apie tai, kokioms sąlygoms esant jos galėtų grįžti. Verslui, kuris svarsto apie galimybę skolintis, kad išgyventų, ar bandyti išsaugoti darbuotojus dar bent mėnesį, aiškus planas kaip niekad svarbus.

Kai kitos šalys, įvedusios karantiną tuo pat metu kaip mes, jau po truputį atsiveria, šalys jau pristato ir visuomenėje diskutuoja apie grįžimą į normalų gyvenimą, pas mus planas dar tik rengiamas. Tikiuosi nebus stipriai pavėluota, nepaliekant laiko išmokti šokio žingsnelių, tačiau paskui stebintis, kad tas planas neveikia ir visi „šoka“ kas kaip moka.

Nerimauju, kad kylant kovotojų su covid-19 reitingams, motyvacija palaikyti įtampėlę ir reitingus gali tapti didesniu prioritetu nei balanso tarp visuomenės ir ekonomikos sveikatos paieškos ar mokymasis gyventi su virusu (viliuosi, kad baimės nepagrįstos).

EKSPERTŲ KOMENTARAI

Prof. Ramūnas Vilpišauskas

*Vilniaus universitetas
Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*

Naujoji ES finansinė perspektyva: kaip gyvensime po pandemijos?

ES valstybėms narėms tebesiginčijant dėl ES ekonomikos skatinimo priemonių, o jų biurokratinėms institucijoms mėginant sparčiau naudoti dabartinės finansinės perspektyvos struktūrinių fondų lėšas, Europos Komisija paskelbė, jog pateiks siūlymus, kaip naujasis ES daugiametis biudžetas galėtų padėti geriau reaguoti į šios krizės pasekmes. Vertėtų prisiminti, kad ES šalys kol kas nesugebėjo susitarti dėl ankstesnio Europos Komisijos pasiūlyto naujojo biudžeto projekto, nes kaip paprastai, skiriasi šalių požiūris ir į biudžeto dydį, ir į atskirų išlaidų bei įplaukų dydžius. Vienoms šalims svarbu išsaugoti finansavimą žemės ūkiui bei sanglaudos lėšas, o tai reiškia ir norą, kad biudžetas būtų kuo didesnis. Kitos siekia mažesnio biudžeto bei mažinti išlaidas tradicinėms sritims, pirmiausia žemės ūkiui bei skirti daugiau reaguojant į šiuolaikinius iššūkius.

Vienas tokių iššūkių neabejotinai yra ir koronaviruso pandemija bei jos ekonominės ir socialinės pasekmės. Todėl logiška Europos Komisijos iniciatyva peržiūrėti anksčiau pateiktus siūlymus dėl naujojo ES biudžeto. Iš viešų jos vadovės ir už finansus atsakingų pareigūnų komentarų galima spėti, kad bus siūloma didinti biudžeto apimtį bei plėsti bendrą skolinimąsi, naudojant finansinės inžinerijos priemones investicijoms į ekonomikos augimą. Tikėtina, kad kažkiek bus didinamos išlaidos humanitarinei paramai skurdžiausioms pasaulio valstybėms, galbūt numatytos investicijos į medicininės priemones ir tyrimus.

Tačiau neverta tikėtis, kad naujai pasiūlytas biudžetas bus radikaliai kitoks. Nors gyvename neįprastais laikais, tačiau ES valstybių pozicijų skirtumai išlieka įprasti. Šiaurės šalys atsargiai žiūrės ir į biudžeto didinimą, ir į naujas skolinimosi priemones. Pietų bei Vidurio Europos šalys, tarp jų ir Lietuva, ir toliau gins žemės ūkiui bei sanglaudai skiriamus pinigus. Apskritai, kol net trečdalis visų ES biudžeto lėšų bus skiriama žemės ūkiui, bet kokios kalbos apie kokybiškai kitokį ES biudžetą, jo modernizavimą bei pasirengimą reaguoti į šiuolaikinius iššūkius bus tik negebėjimą susitarti dangstantys šūkliai. Finansavimas žemės ūkiui, kuris nėra nei efektyvus, nei socialiniai teisingas, yra pagrindinis lakmuso popierėlis, vertinant, kiek iš tiesų ES valstybės narės pasiruošusios bendrai reaguoti į koronaviruso krizę ir jos pasekmes, o kiek jų politikams ir toliau rūpi įtikti prie ES finansavimo pripratusioms interesų grupėms

Eglė Radzevičienė

*LR Finansų ministerijos
Fiskalinės priežiūros skyriaus vadovė*

Greitai reaguodama į susidariusią situaciją - dėl naujojo koronaviruso COVID19 kasdien blogėjančias ekonomines tendencijas ne tik Lietuvoje, Europoje, bet ir visame pasaulyje, kovo 16 d. Vyriausybė sudarė pirminį priemonių planą kovai su COVID19 paradiniais. Imtasi keturių tipų priemonių: darbo rinkos, įmonių likvidumo palaikymo, ekonomikos skatinimo ir sveikatos apsaugos bei visuomenės saugumo užtikrinimo (pakankami ištekliai ligos plėtimo sulaukymui, piliečių sugražinimas į Lietuvą ir pan.). Priemonių paketas yra pildomas pagal kintančią ekonominę ir COVID19 plitimo situaciją. Vertinami užsienio šalių ir tarptautinių institucijų veiksmai, nukreipti stabilizuoti ekonomikos smukimą ir skatinti ekonomiką bei palaikyti žmonių pajamų lygį. Priemonės kovai su COVID19 padariniais, kurių Lietuvos Vyriausybė ėmėsi, yra labai panašios į tas, kurias taiko kitos šalys. Daugelyje ES šalių priemonės yra skirtos išlaidų sveikatos apsaugai finansavimui, žmonių pajamų lygio palaikymui, įvairių socialinių išmokų mokėjimui tiems, kurie netenka darbo arba laikinai nedirba, paramai verslui ir valstybės išdo pajėgumui palaikyti.

Finansų ministerijos ekspertų vertinimu, šiuo metu daroma prielaida, kad jeigu iki vasaros pasibaigs karantinas ir jau antrąjį šių metų pusmetį grįš ekonominis aktyvumas, Lietuvos ekonomika 2020 metais smuks apie 7,5 proc. Ar tokia prognozė pasitvirtins, priklausys, kiek užsitęs karantinas, ar efektyvios bus priemonės, kurios yra pateiktos verslui ir žmonėms.

Tarptautinis valiutos fondas paskelbė, kad Europos ekonomika smuks kiek daugiau nei 7 proc. Kadangi Lietuva yra atvira ekonomika, galima prognozuoti, kad recesija Lietuvoje gali būti dar gilesnė. Jei COVID19 atsinaujintų antrąjį šių metų pusmetį, neatmestinas ir dviženklis ekonomikos smukimas šiais metais.

Lietuvos padėtis, palyginti ją su 2008 metais buvusią, yra geresnė dėl to, kad esame jau ne tik ES, bet ir euro zonos nariai. Prieš 2008-2009 metų krizę Lietuva neturėjo finansinio rezervo, šalyje buvo aukštas nedarbo lygis, susiformavęs nekilnojamojo turto burbulus, einamosios sąskaitos deficitas. Šįkart situacija kita - 2020 m. pradžioje vartojimo burbulų nebuvo, bedarbystė buvo labai maža, tiek privatus verslo, tiek individualus sektoriai nebuvo labai įsiskolinę, o pati valstybė buvo sukaupusi rezervų. Paskutinius dešimt metų finansai buvo valdyti pakankamai atsakingai, valdžios sektoriaus skola palaipsniui mažėjo. Svarbu ir tai, kad turime išorinę pagalbą iš europinių institucijų. Europos centrinio banko ir Europos komisijos iniciatyvos imtis koordinuotų veiksmų siekiant padėti ES šalims narėms išbristi iš krizės yra labai svarbios ir reikalingos. Belieka tikėtis, kad ES šalys vieningai palaikys iniciatyvas, greitai sutars dėl konkrečių priemonių ir jų finansavimo mechanizmų. O Lietuvos institucijos sugebės tinkamai ir laiku pasinaudoti pagalba.

Šios COVID19 krizės metu Vyriausybė vykdo priešingą politiką palyginti su vykdytąja praeitos krizės metu - tuomet buvo mažinamos išlaidos, pensijos, mažinamos valstybės biudžeto išlaidos investicijoms. Tikėtina, kad tokie veiksmai ilgam pakirto ekonominį potencialą. Šįkart vykdoma vadinamoji anticiklinė ekonomika skatinančioji fiskalinė politika. Tai reiškia, kad nesurankant į biudžetą planuotų pajamų, vis tiek yra didinamos valdžios sektoriaus išlaidos: mokamos subsidijos verslui, kad kuo mažiau žmonių būtų atleista iš darbo ir taip neprarastų pajamų, o praradus darbą - pajamų gautų iš valstybės. Taip pat yra skatinamos investicijos, daugiau jų finansuojant valstybės biudžeto lėšomis ar valstybei garantuojant už įmonių imamas paskolas investicijoms įgyvendinti. Jeigu darbo vietos išsaugomos, o investicijos auga, galima tikėtis greitesnio ekonomikos atsigavimo.

Kadangi Vyriausybės priemonių paketui įgyvendinti reikia daugiau nei 3 mlrd. eurų, valstybės išdui tenka skolintis. 2020 m. pradžioje valdžios sektoriaus skola sudarė apie 32 proc. BVP. Šiuo metu prognozuojama, kad 2020 metų pabaigoje ji gali siekti per 50 proc. BVP. Šiuo metu skolinamasi vidaus rinkoje, leidžiant vertybinius popierius ir užsienio rinkose išleidžiant euroobligacijas. Skolinimasis šiuo metu dar nėra brangus, bet yra sunkus, nes visos Europos šalys ir dauguma pasaulio šalių nori skolintis, o dėl neapibrėžtumo rinkos yra atsargios, nenori skolinti ilgam laikotarpiui. Lietuva šių metų balandžio 28 d. tarptautinėse kapitalo rinkose pasiskolino 2 mlrd. eurų, išleisdama dvi euroobligacijų emisijas - 750 mln. eurų nominalios vertės 5 metų trukmės ir 1 mlrd. 250 mln. eurų nominalios vertės 10 metų trukmės. Jei ateityje, grąžinant krizės metu priimtą skolą, prireiks persiskolinti brangiau, skolos našta gali išsitęsti ir į ilgesnę perspektyvą. Visgi geresnis pasiruošimas krizei ir ekonomiką skatinanti Vyriausybės politika leidžia tikėtis, kad Lietuvos ekonomika greičiau atsigaus po krizės ir jos neigiami padariniai valdžios sektoriaus finansams bus labiau trumpalaikiai. Didesnius ilgalaikius iššūkius kelia visuomenės senėjimo problema.

Šiuo kriziniu laikotarpiu ypatingai atsakingai finansus turi tvarkyti ne tik valstybė, bet ir kiekvienas pilietis. Žinoma, reikia palaikyti ekonomiką vartojant, bet būtina nepamiršti, kad turėti šiek tiek santaupų taip pat labai svarbu. Dirbantis žmogus turėtų sverti savo veiksmus dėl darbo, neskubėti jo keisti, o keičiant, įvertinti, į kokią įmonę keičiama - koks jos dydis, kaip jai sekasi karantino metu, ar gali vykdyti veiklą dabar, kaip krito jos apyvarta, ar darbdavys sunkmečiu siekia išlaidyti darbuotojus. Šiuo neapibrėžtumo laikotarpiu svarbu stengtis neprarasti darbo, kiek tik asmeniškai tai nuo žmogaus priklauso.

Arnoldas Pranckevičius

Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje vadovas

Jau pirmomis savaitėmis EK atlaisvino 37 mlrd. eurų iš ES biudžeto kaip pagalbą valstybėms dorotis su sveikatos krize. Tai yra kol kas nepanaudoti Sanglaudos struktūrinių fondo pinigai, kuriuos galima taikyti labai lanksčiai - Komisija panaikino visus apribojimus, galima iš vieno fondo lengvai perkelti į kitą. Iš šių 37 mlrd. Eurų Lietuvai yra skirta 1,5 mlrd. Eurų, kurie gali būti investuojami stiprinant Lietuvos sveikatos sektorių, padėti smulkioms ir vidutinėms įmonėms.

Krizė tęsis ilgai ir atsigavimas bus nelengvas todėl reikalingos ilgalaikės investicijos, tam yra kelios priemonės. Piliečiams svarbiausia yra darbo vietų išlaikymo iniciatyva SURE. Tai 100 mlrd. eurų dydžio investicijos, skirtos išlaikyti žmonėms darbo vietas, o įmonėms savo veiklą, remiant trumpalaikio darbo sistemas bei suteikiant paskolas valstybėms apmokėti piliečiams prastovas. Taip pat EK atlaisvino stabilumo ir augimo pakto taisyklės, kurios leidžia valstybėms skolintis laisvai, bei pagalbos verslui taisyklės, valstybės dabar gali tiesiogiai remti verslą, ypač smulkų ir vidutinį verslą.

Skolinimuisi yra skirtas didžiausias istorijoje Europos centrinio banko 750 mlrd. eurų paketas, iš kurio valstybės gali skolintis. O prieš kelias savaites Europos finansų ministrai sutarė dar dėl 540 mlrd. Eurų paketo, iš kurio valstybės taip pat galės imti paskolas ir garantijas dėl savo ekonomikos skatinimo.

Prieš pandemiją ilgai derantis, vadovams taip ir nepavyko susitarti dėl 2021-2022 metų ES biudžeto dėl tuo metu išsiskyrusių pozicijų, ir niekas tuo metu nežinojo, kad užklups pasaulinio lygio pandemija ir viską pakeis. Dabar pradėdam viską nuo pradžių, EK tikisi pateikti naują pasiūlymą gegužės pradžioje, kuris ne tik bandys atliepti pandemijos iššūkius, bet ir žiūrėti į ateitį. EK pirmininkė jau yra pasakiusi, kad EK bandys siūlyti didesnę biudžetą. Vadinasi, reikės įtikinti valstybes narses suteikti biudžetui didesnę finansinę jėgą nei dabartinis 1 proc. nuo visų ES pajamų, kas Europos kontekste yra nedideli pinigai. EK pirmininkė mato keturias sritis, į kurias turėtų koncentruotis biudžetas: investicijos ir reformos, Europos Žalioji kursas ir skaitmeninė Europa, strateginė autonomija bei pramonės stiprinimas ir ES atsparumo didinimas.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Kas yra ekonominė krizė? Kuo ji pasireiškia? Kaip ši ekonominė krizė jau pasireiškia Lietuvoje ir pasaulyje?
2. Kokie ekonominės krizės aspektai jau jaučiami Jums, Jūsų aplinkoje?
3. Ko ėmėsi Lietuvos sprendimų priėmėjai, siekiant išėiti iš krizės?
4. Kaip ES padeda ir dar padės valstybėms narėms, sumažinti smūgį ir atkurti ES valstybių narių ekonomikas?
5. Politologas prof. Ramūno Vilpišausko komentare teigia, kad dėl tradiciškai didelės paramos žemės ūkiui ES biudžetas nėra numatytas naujiems iššūkiams. Kaip manote, kam naujajame ES biudžete turėtų būti skiriama daugiausiai pinigų? Padiskutuokite, išsakydami argumentus.

KLIMATO KAITA IR KORONAVIRUSAS

Verslo žinios: Koronaviruso pasekmes ekonomikai lengviau įveiks įmonės, kurios dėl veiklos specifikos gali veikti ar leisti darbuotojams dirbti nuotoliniu būdu. Suprantama, to negali gamybos, prekybos ar paslaugų teikimo įmonės, kuriose tiesiog fiziškai reikalinga darbo jėga. Galima prognozuoti, kad matant kokią grėsmę gali kelti tokie iššūkiai kaip koronaviruso protrūkis ar, pavyzdžiui - klimato kaita, kai kurios įmonės sparčiau investuos į veiklos automatizavimą ir fizinės darbo jėgos mažinimą.

Delfi: Naftos kainos patyrė nuosmukį po dramatiškai nutrūkusių OPEC ir Rusijos derybų dėl to, kaip kontroliuoti pasaulio naftos pasiūlą. Saudo Arabija reagavo kainų karu, o „Brent“ etalonas pirmadienio rytą nusmuko beveik trečdaliu - iki 31 dolerio už barelį. Toks neįprastas kainų pokytis, jei jis bus ilgalaikis, gali nusiaubti nacionalinius biudžetus nuo Venesuelos iki Irano, kelti grėsmę Amerikos skalūnų revoliucijai ir sudrumsti politiką visame pasaulyje. Centrinų bankų valdytojams nestabilių kainų perspektyva yra dar viena komplikacija, kol jie mėgina sumodeliuoti epidemijos poveikį ekonomikai. Maža to, užsitęsęs žemų naftos kainų laikotarpis gali sutrikdyti kovą su klimato kaita, sulėtindamas perėjimą prie atsinaujinančios energijos.

15min: Lietuvos žaliųjų partijos pirmininko Remigijaus Lapinsko komentaras, kuo koronavirusas ir klimato kaita panašūs: „Abu yra pasaulinio masto krizės ir abu kelia pavojų žmonių sveikatai. Kuo jie skiriasi? Per kelias savaites ar mėnesius virusas paskatino pokyčius, kurių klimato kaitos mokslininkai ir aktyvistai siekė ištisus dešimtmečius.“

LRT: Dabartinius kasdienybės suvaržymus komikas Olegas Šurajevas palygino su klimato kaita. Juk ir dabar pasaulio mokslininkai įspėja mus, kad norint sustabdyti negrįžtamus neigiamus klimato kaitos procesus, ateityje reikės keisti gamybos ir vartojimo įpročius. „Prieš metus aš pats pasakyčiau, kad tai neįmanoma, tačiau, pasirodo, viskas įmanoma“.

LRT: Dėl koronaviruso pandemijos atidedama lapkritį Škotijos Glazgo mieste planuota Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencija COP26, trečiadienį pranešė Jungtinės Karalystės vyriausybė. JT klimato programos vadovė Patricia Espinosa (Patrisija Espinosa) sakė, kad sprendimas atidėti COP26 viršūnių susitikimą buvo neišvengiamas, tačiau pandemija neturėtų nukreipti pasaulio dėmesio nuo klimato kaitos iššūkių. „COVID-19 šiuo metu yra didžiausio dėmesio reikalaujanti grėsmė žmonijai, bet mes negalime pamiršti, kad klimato kaita yra didžiausias pavojus žmonijai ilguoju laikotarpiu“, - sakė ji.

LRT: Rašytojos Vaivos Rykštaitės komentaras: „Pirmą kartą per ilgus dešimtmečius smogas virš Kinijos išsisklaidė - tai aiškiai matyti iš dirbtinių Žemės palydovų. Venecijos kanaluose vanduo švarus ir skaidrus, vietiniai sako niekad tokio nematę. Japonijoje, įsidrąsinę palikti Naros parko teritoriją, gatvėmis šmirinėja elniai. „Gamta valosi“, - kalba kai kurie žmonės, aptarinėdami koronavirusą. Sako taip, tarsi mums patiems jau nieko nebereikėtų daryti. Betgi tikrai, žiūrint iš ekologinės pusės, karantinas yra būtent tai, ko dabar reikia mūsų planetai.“

LRT: Aplinkosaugininko Martyno Norbuto komentaras: „Jau pradėdame priprasti prie milžiniško naujių srauto apie koronavirusą. Kasdien skelbiama, kiek žmonių gyvybių prarasta. Mirtingumo procentas išties nemažas, bet keista tai, kiek daug dėmesio sulaukia virusas ir kiek mažai kiti faktoriai, kurie nulemia šimtus tūkstančių žmonių mirčių kasmet. Panašu, kad neretai daug lengviau kovoti su grėsmėmis, kurios atėjo ir, tikėtina, po kurio laiko pasitrauks, nei su tomis, kurių išvengti galima tik nuolatos, metai iš metų dirbant. Deja, nei oro taršos, nei klimato kaitos mažinimo priemonės nėra patrauklios, kadangi jos turi riboti mūsų nepamaldomą norą vis daugiau turėti - todėl ir kovos už kiekvieną gyvybę skelbti niekas neskuba.“

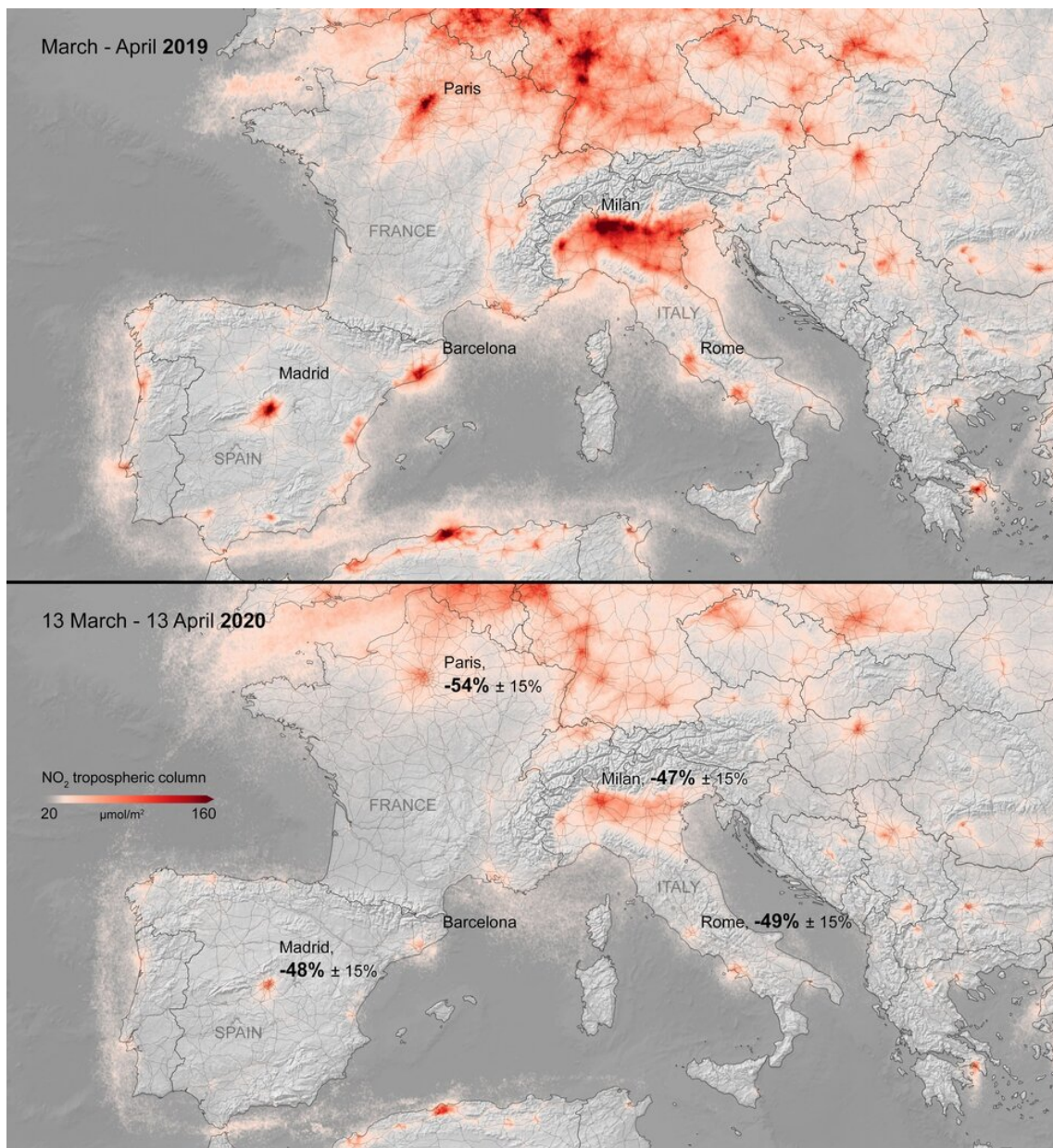
LRT: Iki 2050 m. - pirmasis pasaulyje neutralaus poveikio klimatui žemynas. Tokį ambicingą tikslą gruodį paskelbė ES. Kol buvo puoselėjamas žaliasis kursas, Uhane pradėjo plisti COVID-19 virusas, jis palietė beveik kiekvieną šalį ir užkrėtė per milijoną žmonių. 2020-ieji turėjo tapti kovos su klimato kaita

metais, bet dėl pandemijos Europai gali tekti atidėti kai kurias iniciatyvas. Anot V. Sinkevičiaus, ilgalaikėje perspektyvoje veiksmų nesiėmimo kaina yra didesnė nei veiksmų kaina - tiek ekonomine prasme, tiek kalbant apie mūsų ir mūsų planetos sveikatą: „Dabar susiduriame su milžiniška sveikatos krize, ir tai proga dar kartą pagalvoti, ar norime užprogramuoti kitą krizę, klimato krizę sau ir ateities kartoms.“

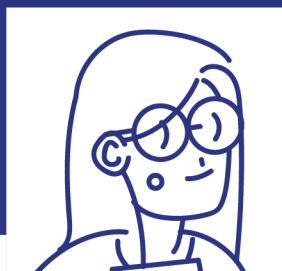
15min: Europarlamentaro Liudo Mažylio komentaras: „[Žaliojo kurso] tikslai ambicingi - siekiama, kad nuo 2050 m. Europoje nebūtų išmetama grynojo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Tikslai drąsūs ir reikalingi, tačiau jei atrodė, kad didžiausias jų išbandymas bus dabar tebevykstančios derybos dėl daugiametės finansinės perspektyvos 2021-2027 m., tai per keletą pastarųjų savaitių susidurta su kita realybe. Su kiekviena valanda po pasaulį vis labiau plintantis COVID-19 verčia susimastyti, kad galbūt tokio pasaulio, kokį turėjome iki šiol, nebebus, o pagrindiniu klausimu bus ne ekonomikos pertvarka tvarumo link, o jos atgaivinimas ir recesijos stabdymas. Šiai dienai, kai dauguma skrydžių bendrovių Europoje stabdo nuo 60 iki 90 proc. skrydžių, gali atrodyti, kad Žalioji kursas jau įgyvendinamas dabar.“

ManoEuropa: Lietuva teigiamai vertina ir palaiko septyniolikos ES šalių aplinkos ministrų viešo kreipimosi į Europos Komisiją tikslą - raginimą, kad ES atsigavimui po COVID-19 pandemijos skirtas planas remtųsi Europos žaliojo kursu. Kova su pandemijos padariniais pareikalaus ypatingo ekonominio atsako ir investicijų. Tačiau ieškant būdų krizei įveikti ir rengiant ekonomikos atsigavimo planus ypač svarbu matyti ne tik tai, kas dabar padėtų atsistoti ant kojų, bet ir galvoti apie ilgalaikę perspektyvą, aplinkos būklę, aplinkosauginių tikslų svarbą, nepamiršti klimato kaitos problemų.

Nitrogeno dioksido, teršiančio orą, pokyčiai Vakarų Europoje (Europos kosmoso agentūros duomenys)

ATGARSIAI FEISBUKE

Like + Follow Message

Aplinkos apsaugos institutas (kovo 23 d.)

Koronaviruso pandemija - sunkus metas visiems, nes žmonės praranda darbą, artimuosius ir tai yra siaubinga. Tačiau net ir tokiu nevaldomo nerimo metu desperatiškai ieškome teigiamų naujienų. Užsienio spauda rašo, kad dėl sustabdyto motorinių valčių srauto vanduo Venecijos kanaluose dabar atrodo skaidresnis, nes nuosėdos gali likti dugne. 55 tūkst. gyventojų turinti Venecija per metus sulaukdavo iki 20 mln. lankytojų. Oro tarša Šiaurės Italijoje virš Lombardijos regiono, kuris apima ir Milaną, smarkiai sumažėjo. Krokuvoje gyventojai vėl gali pamatyti Tatrų kalnus, kuriuos anksčiau apimdavo miesto smogas. [#koronavirusas](#) [#mažesnėorotarša](#) [#aplinkosauga](#)

Klimatologas Justinas Kilpys (kovo 27 d.)

Prieš savaitę Žinių radijuje postringavau, kad nors dabar dėl koronaviruso pandemijos atmosferos tarša mažėja, bet pasibaigus karantinui valstybės labai norės "skatinti" ekonomiką, ir galimai bus nusispjauta į aplinkosauginius reikalavimus. Ilgai laukti nereikėjo JAV Aplinkos apsaugos agentūra (E.P.A.) paskelbė, kad dėl koronaviruso pandemijos įmonės, gamyklos ir jėgainės galės pačios save kontroliuoti ar laikosi oro ir vandens taršos reikalavimų. O jei nesilaikys, tai nieko tokio, niekas jų nebaus. Aplinkos apsaugos agentūra bus "diskretiška" taikydama savo reikalavimus (kaip čia suprasti?...). Žinutė paprasta: JAV gelbės krentantį BVP visomis priemonėmis. Ir terš, terš, terš. Kas nemirs nuo viruso, pamažu mirs nuo oro ir vandens taršos. P.S. apskritai prie D. Trumpo administracijos E.P.A. tapo nebe "aplinkos apsaugos" bet "teršėjų paramos" agentūra.

Aplinkos apsaugos institutas (kovo 30 d.)

✅✅ Mokslininkų teigimu, iki gegužės mėn. CO2 lygis gali būti žemiausias nuo finansų krizės prieš daugiau nei dešimtmetį.

✅✅ Šalyse, įskaitant Italiją ir Kiniją, azoto dioksido lygis sumažėjo dėl mažesnio transporto srauto ir mažesnės pramoninės veiklos. Be to, daugelyje pasaulio vietų atšaukta tūkstančiai skrydžių. [#CO2](#) [#klimatotarša](#) [#koronavirusopandemija](#) [#pasekmės](#)

Visuomenininkė Marija Šilinskyte (balandžio 3 d.)

Dėl COVID-19 gyvenimas atrodo pasikeitė akimirksniu. Dabar ypatingai baiminamės dėl savo bei kitų sveikatos ir ekonominių padarinių. Dalis išgyvena situaciją sunkiai, o nemažai žmonių solidarizavosi padėti jiems. Raginame drąsiai ir atsakingai rūpintis savimi, kitais IR gamta! 🤖🌱 Dėl viruso plitimo baimės, Niujorke buvo atidėtas vienkartinį plastikinių prekių draudimas, Starbucks and Dunkin Donuts nebeleidžia naudotis savo tara, Naujasis Hampšyras uždraudė neštis savo maišelius į parduotuvę. Tai net tik stabdo NVO pasiektus rezultatus, kovojant su plastiko tarša, bet ir dar labiau prie jos prisideda 😞 Mokslinių tyrimų rezultatams rodant, jog virusas ant plastiko gali išsilaikyti iki 3 d., kyla elementarus klausimas - kiek vienkartiniai plastikiniai gaminiai yra saugūs? O ar saugios daugkartinio naudojimo prekės? Taip - atsakingai jas prižiūrint.

EKSPERTŲ KOMENTARAI

Justinas Kilpys

*Vilniaus universiteto
Geomokslų instituto klimatologas*

Ar COVID-19 pandemija sustabdė klimato kaitą?

Daugelyje pasaulio šalių paskelbus karantiną bei apribojus ekonominę veiklą ir keliones, stebimas oro ir vandens taršos mažėjimas. Dirbtiniai Žemės stebėjimo palydovai užfiksavo, kad Kinijoje, Italijoje, Vokietijoje, JAV ir kitur atmosferos tarša azoto oksidais (NOx) sumažėjo 30-60 %. Manoma, kad anglies dvideginio (CO₂) išmetimai taip pat sumažėjo 20-30 %. Indijoje, dėl sumažėjusių kietųjų dalelių ore, Naujojo Delio gyventojai vėl galėjo išvysti žydrą dangų. Visa tai suteikė vilčių, kad viruso plitimas gali turėti teigiamų padarinių - sumažėjusi atmosferos tarša gali sušvelninti klimato kaitą.

Bet visai tai, greičiausiai, nebus ilgalaikiai pokyčiai. Pasibaigus pandemijai ir karantinui, bus skubama gelbėti ekonomiką ir čia galimi įvairiausi scenarijai. Pavyzdžiui, JAV aplinkos apsaugos agentūra paskelbė, kad įmonės, kurios viršys leistinas taršos normas, nebus baudžiamos. JAV šį mėnesį taip pat atmetė anksčiau siūlytus griežtesnius oro kokybės reikalavimus. Jei ir kitur vardan greitesnio ekonominio atsigavimo aplinkosauga bus nustumiami į šalį, šiuo metu stebimas atmosferos taršos mažėjimas bus labai trumpalaikis ir tarša grįš į pradinį lygį arba bus dar didesnė. Kitu keliu bando žengti ES - čia formuojasi "žaliojo atsigavimo aljansas" (angl. green recovery alliance), kurį palaiko dalis Europos parlamento narių, įvairios verslo bei visuomeninės organizacijos. Šis aljansas skelbia, kad skiriant lėšas ES šalių atsigavimui po pandemijos turi būti laikomasi "Europos žaliojo kurso" (angl. European Green Deal) principų. Aljansas siekia, kad skiriant lėšas prioritetą turėtų būti teikiamas atsinaujinančiai energetikai, švaram transportui, agro-ekologinėms priemonėms, turėtų būti taikomi žiedinės ekonomikos ir ekodizaino principai. Kol kas tai tik pasiūlymai ir ar toks požiūris taps dominuojančiu, paaiškės po ES valstybių vadovų virtualaus susitikimo balandžio 23 d.

Be politinių sprendimų svarbu vaidmenį taršos didėjimui arba mažėjimui gali turėti ir žmonių įpročių pokyčiai karantino metu. Šiuo metu dauguma žmonių dirba iš namų ir tai turi teigiamą poveikį taršai - gatvėse mažiau automobilių, danguje mažiau lėktuvų. Jei darbas iš namų kai kurioms įmonėms ir jų darbuotojams taptų norma, ir po pandemijos būtų galima išlaikyti mažesnę kelionių skaičių į ir iš darbo (ypač jei jos daromos nuosavu automobiliu). Video susitikimai su partneriais iš užsienio internete yra puiki alternatyva skrydžiams. Sutaupo laiko, pinigų ir sumažina taršą. Šiuo metu įvairiose Europos šalyse (J. Karalystėje, Belgijoje, Prancūzijoje ir kitur) fiksuojamas didesnis dviračių dalinimosi paslaugų naudojimas bei šiek tiek padidėjęs naujų dviračių pirkimas. Jei naudojimas dviračiu daliai žmonių taps įpročiu, tai turėtų ilgalaikį teigiamą poveikį atmosferos taršai bei oro kokybei miestuose.

Klimato kaitos požiūriu, staigus trumpalaikis atmosferos taršos sumažėjimas neturės jokio teigiamo poveikio jei tarša po karantino grįš į ankstesnį lygį. Norint sušvelninti klimato pokyčius, reikalingas nuolatinis atmosferos taršos mažėjimas globaliu mastu. ES yra išsikėlusį tikslą iki 2030 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus sumažinti bent 40 % lyginant su 1990 m. lygiu. Norint pasiekti šio tikslo svarbu investuoti į mažai taršias technologijas ir infrastruktūrą, kuri leistų atmosferos taršą mažinti nuosekliai ir iki 2050 m. pasiekti, kad ES poveikis klimatui būtų neutralus.

Arnoldas Pranckevičius

Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje vadovas

ES jau keletą dešimtmečių yra viena labiausiai kalbančių apie klimato kaitos grėsmę. Tai neatsirado tik pernai, ES jau yra sukūrusi vieną aukščiausių aplinkosaugos standartų visame pasaulyje, tarp galingiausių pasaulio ekonomikų ES gali pasidžiaugti vienu švariausiu geriamuoju vandeniu, taip pat ir oru bei dirvožemiu, per savo reguliavimą rengia įstatymines iniciatyvas, nuolatos prižiūri aukštą maisto kokybę, skatina žiedinę ekonomiką. Štai garsusis vienkartinio plastiko naudojimo ribojimas, buvo ruošiamas jau prieš penketą metų, dar gerokai prieš masinį globalų judėjimą. Visa tai rodo, kad Europos Sąjungos DNR yra siekis būti labiau žaliems, būti labiau ekologiškiems. Bet žinoma, pastarieji įvykiai dar labiau paskatino susirūpinimą ir ES jaučia pareigą veikti daugiau ir išlaikyti Paryžiaus klimato kaitos susitarimą, kuris sulaukia kritikos ir iš kurio pasitraukė JAV.

Tam praeitų metų gruodžio mėnesį buvo pristatytas ir Žalioji kursas, kurio pagrindinis tikslas - Europai tapti pirmuoju klimatui neutraliu kontinentu 2050 metais. Tam, kad pasiektume šitą tikslą, reikalingi daug griežtesni emisijų mažinimo įsipareigojimai. Dėl to jau sausio mėnesį buvo pasiūlytas naujas Europos klimato įstatymas, kuris numato griežtesnius įsipareigojimus visoms valstybėms narėms. Jis neleis valstybėms narėms nukrypti nuo tikslo - ne tik apie kovą su klimato kaita kalbėti, bet ir būti įsipareigojus teisiškai. Taip pat kuriama žiedinės ekonomikos skatinimo iniciatyva - siekiama kuo labiau pereiti prie atliekų perdirbimo, sugrąžinti atliekas atgal į ekonominį ciklą, nes kol kas perdirbimo procentai yra nedideli daugelyje valstybių. Siekiama labiau atsigręžti į ekologinę žemdirbystę ir stengtis, kad maisto produktai pasiektų stalą kuo greičiau - kad mes vartotume daržoves ir vaisius, kurie yra arčiausiai mūsų užauginti, o pačioje žemės ūkio srityje, kuri šalia transporto yra labiausiai teršianti ekonomikos sritis, būtų taikomi nauji metodai, tokie kaip skaitmeninis ūkininkavimas, precizinis ūkininkavimas, kuriame pasitelkiamos satelito technologijos (bandoma labai tiksliai apspręsti kuriame žemės lopinėlyje reikia kiek pesticidų, tai leistų jų kiekį mažinti ir naudoti tiek, kiek jų reikia). Transporto srityje irgi planuojamas perėjimas prie tvarių, elektra varomų transporto priemonių.

Žinoma, kaip ir kiekvienoje šeimoje, taip ir Europos šeimoje, nuomonių įvairovė egzistuoja. Pažanga ekologijoje jau dabar yra labai skirtinga, jeigu tokios valstybės kaip Vokietija, Švedija, Suomija, ar Danija yra labai pažengusios ir jose yra glaudesnis politinis ir visuomenės sutarimas tokiais klausimais, yra ir valstybių, kuriose ši diskusija yra nauja ir dar tik skinasi kelią, ypatingai Pietų Europos valstybėse. Rytų-centrinėje Europoje tai irgi pakankamai nauja, skirtumas tik tas, kad mūsų valstybėms, kurios yra atviros, dinamiškos ir greitai prisitaikančios, tie pokyčiai vyksta greičiau. Tai demonstruoja ir taros surinkimo politika Lietuvoje, kuri labai greitai prigijo ir Europoje dabar yra vienas geriausių pavyzdžių, arba „Vinted“ pirmasis lietuviškas vienas aragis, sutraukęs 1 mlrd. investicijų vertę žiedinės ekonomikos srityje.

Skeptiškiausia Žaliojo kurso atžvilgiu buvo Lenkija, ji vienintelė dar nepasirašė bendrų išvadų ir pasiprašė pusės metų laiko prisijungimui, kas pačio Žaliojo kurso nestabdo, kitos valstybės-narės pilnai jį palaiko ir iniciatyvos jau vykdomos. Suprantama, kad Lenkijos apsisprendimą lemia jos priklausomybė nuo iškastinio kuro - joje yra nemažai veikiančių anglies kasyklų, tai yra ne tik didelė šalies ekonomikos dalis, bet ir daugybės darbo vietų užtikrinimas. Todėl EK pasiūlė Teisingo perėjimo fondą, 100 mlrd. dydžio fondą, kuris padėtų valstybėms ateities biudžete dorotis su ekonominėmis pasekmėmis, tai yra perkvalifikuoti žmones, kad nepadidėtų nedarbas. Kiekviena valstybė gaus to fondo lėšų, Lietuva taip pat, ir galės nukreipti į tuos regionus, į konkrečias įmones, kurioms ta pertvarka bus skausmingiausia.

Norėčiau tikėti, kad ši pandemija tik sustiprins Žaliąjį kursą ir skaitmenizaciją, kuri labai su juo susijusi taip pat. Per šią pandemiją didžiąja dalimi visuomenės dar svarbesne tapo sveikata, o ji tiesiogiai susijusi su aplinkosauga, su švariu vandeniu, oru, dirvožemiu ir higiena. Dabar visi pamatė, kokią įtaką žmogaus veikla daro klimatui - vos daugiau nei per mėnesį, staiga mums visiems sustojus i nebeskraidant lėktuvais, labai sumažėjo oro tarša ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje. Keičiasi vartojimo kultūra, žmonės pamatė, kad vartoti reikia atsakingai, ypač atkreipiant dėmesį į maisto švaistymą. Tad, panašu, kad žaliųjų idėjų priėmimas turėtų tik padidėti.

Kadangi visgi bus ekonominis nuosmukis, natūralu, kad pačioje pradžioje, gaivinant ekonomiką gali norėtis negalvoti apie ekologiją, o tik pajungti ekonomiką didžiausia pavara. Ir čia iškil

didžiausia dilema, kaip suderinti tuos abu tikslus. EK tiki, kad mes galime pakelti ekonomiką ir žaliu būdu. Nereikia laikytis krypties, kuria vadovautasi, kai baigėsi Antrasis pasaulinis karas, ir plieno ir anglies pramonės buvo svarbiausios Europai atsistoti ant kojų. Mes gyvename kitais laikais ir jau investuojant į atsigavimo sritis mes iškart galime investuoti į ateities sritis, o ne bandyti atgaivinti kažką, kas yra labiau iš praeities. Kaip pavyzdį matome, kaip ES ekonomika pakilo 65 proc., nors ES valstybės sumažino CO2 emisijas apie 23 proc. - ekonomika pakilo tris kartus greičiau negu, kad buvo mažinamos emisijos. Tai rodo, kad klimato kaitos kriterijų laikymasis nestabdo ekonomikos augimo, tad nėra pagrindo manyti, kad Žalioji kursas vyksta ekonomikos sąskaita.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Pasidalinkite savo mintimis, kaip koronavirusas ir karantinas susijęs su klimato kaita?
2. Kaip, Jūsų nuomone, pandemija jau paveikė žmonių elgseną, darančią įtaką klimatui? Pateikite pavyzdžių.
3. Kaip pasikeitė Jūsų įpročiai? Kokį ryšį su klimato kaita jie turi?
4. Padiskutuokite: valstybės gelbės savo ekonomikas nepaisydamos klimato ar, atvirkščiai, vystys ekonomiką, labiau atsižvelgiant į darnų sambūvį su gamta?
5. Ką manote apie ES ryžtą skatinti ekonomikos atsigavimą, laikantis Žaliojo kurso, t.y. siekiant kartu stabdyti klimato kaitą

KONKURSO REZULTATAI

Dėkojame mokytojoms ir mokytojams, dalyvavusiems konkurse ir kartu su mokiniais išbandžiusiems metodų rinkinį „Pažink Europą“.

Rinkinio rengėjams ir konkurso organizatoriams buvo naudinga ir malonu skaityti Jūsų patirtis. Tikimės, kad nauju konkursu Jus galėsime sudominti rudenį.

Įvertinusi aprašymus, konkurso komisija pagrindiniais prizais apdovanojo šiuos mokytojus:

- 1) Vilną Pundiene, Vilniaus Pilaitės gimnazijos geografijos mokytoją
- 2) Vaidotą Pakalniškį, Lavoriškių gimnazijos istorijos mokytoją
- 3) Daivą Albrechtiene, Tauragės Šaltinio progimnazijos anglų kalbos mokytoją

Sveikiname ir linkime sėkmės!

KONKURSAŲ RĖMĖ:

AR BUVOME NAUDINGI?

Gerbiami mokytojai,

norėtume sužinoti Jūsų nuomonę apie šį numerį:

- ar jis buvo Jums naudingas
- kurias temas panaudojote ir kaip
- kaip reagavo mokiniai
- kas labiausiai patiko
- kaip galėtume tobulėti

Šiuos ir kitus klausimus užduodame trumpoje apklausoje, kurią labai kviečiame užpildyti.

Jūsų nuomonė mums labai svarbi, tad užpildžiusiems anketą ir nurodžiusiems savo pašto adresus, po karantino, kai tik bus galimybė, išsiųsime Užsienio reikalų ministerijos suvenyrus!

DĖKOJAME,

KAD ESATE SU MUMIS
IR IKI SUSIGIRDĖJIMO JAU RUDENĮ!